

Militaire Exportkredietverzekeringen
Verlenen van militaire exportkredieten strijdig met
ontwikkelingssamenwerking

December 2006

**FAIR
POLITICS**
MAKE
DEVELOPMENT
WORK

Middels exportkredietverzekeringen kunnen Nederlandse ondernemers zonder risico goederen naar ontwikkelingslanden exporteren. Als de afnemer van hun producten niet betaalt, wordt de schade immers vergoed. Een relatief groot deel van de Nederlandse exportkredietverzekeringen wordt echter ingezet voor militaire uitgaven van ontwikkelingslanden. Op verschillende wijzen botst dit met het Nederlandse beleid voor ontwikkelingssamenwerking (OS-beleid). Zo staat het behalen van de Millenniumdoelen centraal in het OS-beleid, terwijl alom bekend is dat militaire uitgaven niet productief zijn. Bovendien kan geld dat gespendeerd wordt aan militaire goederen middels exportkredietverzekeringen niet ingezet worden voor het bereiken van ontwikkelingsdoelstellingen.

Achtergrond

Exportkredietverzekeringen vormen een instrument om het Nederlandse bedrijfsleven in staat te stellen producten aan het buitenland te verkopen, ook als de koper in kwestie (een bedrijf of nationale overheid) geen solide financiële reputatie heeft. Het bedrijf of de bank betaalt een verzekeringspremie die garandeert dat de producent betaald krijgt: betaalt de afnemer niet, dan is de verzekeringnemer alleen de betaalde premie en een eigen risico kwijt. De verzekeraar vergoedt het geleden verlies en zal dit alsnog proberen te verhalen op de afnemer.

Naast commerciële exportkredietverzekeraars heeft vrijwel ieder Westers land een door de overheid gesteunde faciliteit voor exportkredietverzekeringen. Dit instrumentarium is vooral bedoeld ter beperking van risico's die niet op een commerciële manier verzekerd kunnen worden, zoals export naar ontwikkelingslanden die pas veel later kunnen betalen. Op deze manier probeert de Nederlandse overheid de export naar ontwikkelingslanden en opkomende markten te stimuleren door gunstige financieringsvoorwaarden mogelijk te maken. Dit met als doel om de Nederlandse export concurrerend te laten zijn. Hiermee zijn exportkredietverzekeringen een belangrijke vorm van exportpromotie.

In Nederland wordt deze faciliteit uitgevoerd door Atradius Dutch State Business. Bij het afsluiten van een exportkredietverzekering wordt de overheid van het risicoland gevraagd om zich garant te stellen voor het bedrag van de aankoop of investering. Atradius herverzekert zijn polissen bij de Nederlandse overheid. Als Atradius een schade heeft uitgekeerd en deze niet kan verhalen op de overheid van het risicoland, wordt Atradius op zijn beurt schadeloos gesteld door het Ministerie van Financiën. Op dat moment wordt het te innen bedrag bijgeschreven bij de schuldenlast van het betreffende ontwikkelingsland dat zich eerder garant heeft moeten stellen. Meer dan dertig procent van de mondiale schuldenlast is op deze manier ontstaan¹.

Doelstellingen ontwikkelingssamenwerkingsbeleid

Nederland heeft het bereiken van de Millenniumdoelen tot uitgangspunt van haar beleid gemaakt. Deze doelen zijn onder andere: onderwijs voor alle kinderen, minder kindersterfte, terugdringen van milieuvervuiling en het kwijtschelden van schulden. De UNDP (de ontwikkelingsorganisatie van de Verenigde Naties) stelt dat het streven om deze doelen in 2015 te behalen niet serieus genomen kan worden zolang zowel wapenimporterende ontwikkelingslanden als wapenexporterende geïndustrialiseerde landen geen werk maken van het terugdringen van militaire uitgaven. Daarmee staat het verlenen van exportkredietverzekeringen voor militaire uitgaven dus haaks op het Nederlandse beleid voor ontwikkelingssamenwerking.

Unfair

Ten eerste vormen militaire uitgaven (alle overheidsuitgaven bedoeld voor het leger en voor de aanschaf van wapens) volgens de UNDP een belangrijke barrière voor de ontwikkeling van een land. Geld dat aan defensie wordt besteed, kan immers niet worden uitgegeven aan gezondheidszorg of onderwijs². Wereldwijd wordt gemiddeld tien procent van de overheidsuitgaven aan defensie besteed, maar in ontwikkelingslanden is dat zelfs vijftien procent³.

Een tweede reden waarom het beleid onrechtvaardig is, is dat exportkredieten verantwoordelijk zijn voor een groot gedeelte van de mondiale schuldenlast. Dit geldt des te meer voor wapens, die immers geen productieve goederen zijn. Investeren in wapens levert - in tegenstelling tot bijvoorbeeld het investeren in een fabriek - op de lange termijn geen geld op. Internationaal zijn al afspraken gemaakt om geen onproductieve exportkredieten te verstrekken aan landen met de hoogste schuldenlast. Desondanks kunnen deze landen toch in aanmerking komen voor exportkredieten voor goederen die bedoeld zijn voor de zelfverdediging van een land, of de bestrijding van smokkel, piraterij, et cetera⁴. Een land als Indonesië dat weliswaar grote schulden heeft maar deze wel nog kan aflossen, kan naar believen leningen krijgen voor militaire goederen zoals wapens. Het zou zodoende voor de hand liggen om ook deze landen, die al een zware schuldenlast hebben, alleen geld te lenen voor investeringen die zichzelf terugbetalen. Wapens of andere onproductieve uitgaven zijn dat niet. Daarmee zou Nederland recht doen aan haar inzet om de Millenniumdoelen te behalen en haar standpunten omtrent schuldverlichting.

Ten derde constateert het ministerie van Buitenlandse Zaken in een evaluatie dat de combinatie van schuldverlichting en financiering van nieuwe kredietverstrekking ten behoeve van veelal dezelfde landen vragen oproept over de samenhang van het Nederlands schuldverlichtingsbeleid met andere onderdelen van het OS-beleid.⁵ Ook de IBO-werkgroep Effectiviteit en Coherentie van Ontwikkelingssamenwerking concludeerde in 2003 in haar eindrapport dat terughoudendheid [geboden is] bij exportkredietverlening voor activiteiten die mogelijk niet duurzaam zijn.⁶ Per slot van rekening wordt de kwijtschelding van exportkredietsschulden betaald uit het budget voor Ontwikkelingssamenwerking, hoewel er ten tijde van het verstrekken van de leningen nooit gekeken is naar de ontwikkelingsrelevantie van het project of de goederen.

Ten slotte is een relatief groot deel van de door Atradius verleende exportkredietverzekeringen bestemd voor de export van wapens: gemeten sinds augustus 2001 bedraagt dit gemiddeld 27,5 procent per jaar⁷. (Ter vergelijking: wapenexport vormt 0,2 procent van de totale Nederlandse export.) Vooral de export van hoogwaardige, kostbare wapentechnologie zou onmogelijk zijn zonder exportkredietverzekeringen. Met het verstrekken van exportkredietverzekeringen voor de aanschaf van wapens stimuleren Westerse landen, waaronder Nederland, militaire uitgaven van ontwikkelingslanden. Dit is in strijd met de doelstellingen voor ontwikkelingssamenwerking.

Beleidsaanbevelingen

De Nederlandse regering moet ervoor zorgen dat export kredietverzekeringen de ontwikkeling van landen niet in de wegstaat.

- Wapens en andere onproductieve goederen zijn per definitie niet ontwikkelingsrelevant en worden uitgesloten van exportkredieten.
- In internationaal verband spant Nederland zich in om wapens ook onder het criterium van onproductieve goederen te laten vallen.
- Bij het verstrekken van nieuwe exportkredietverzekeringen wordt naar ontwikkelingsrelevantie gekeken.

Noten

1 External Debt Statistics 1998-2002, OECD 2004.

2 Human Development Report 2003, UNDP, p.93.

3 World Military Expenditures and Arms Transfers, 2003, Military Burden and Other Relative Indicators, U.S. State Department, p. 1.

4 OECD Export Credit Group Discourages Official Support for Unproductive Expenditure in Heavily Indebted Poor Countries: A Statement of Principles, 19 July 2001.

5 Evaluatie Nederlands schuldverlichtingsbeleid 1990-1999, Hoofdbevindingen, IOB, 2003, p. 2.

6 Interdepartementaal Beleidsonderzoek, 2002-2003, nr.1

7 Gebaseerd op gegevens van Atradius-DSB:[

www.atradius.com. |http://www.atradius.com/nl/dutchstatebusiness/overheid/afgegeven-polissen/module=PX_Story&func=view&cid=2&sid=30422]

Fair Politics is in cooperation with:

Fair Politics is an initiative of the Evert Vermeer Foundation and is being sponsored by:

The content of this publication is the sole responsibility of Fair Politics and does not necessarily reflect the position of the sponsors.